

نگارنده این وقایع شادروان دکتر حسین خان کمال یکی از مشروطه خواهان مجاهد و صدیق و اهمیت این یاد داشته‌ها از آنجاست که وی واقعه هر روز از این انقلاب عظیم را با شیوه‌ای خلاصه و ساده و بی‌حشو و زائد بهمانگونه که دیده یا شنیده در تقویمی بجایی بنظر ریز نوشته است . بنابراین از لحاظ جریان بجایی روزانه اتفاقات و تاریخ صحیح وقوع آنها جای هیچگونه شك و تردد نیست و میتواند وقایع نگاران و تاریخ نویسان را سند و حجت باشد .
تجوهر

سال ۱۳۲۴ قمری اعطای مشروطیت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یکشنبه ۲۲ جمادی الاول ۱۳۲۴ قمری = ۲۴ تیرماه ۱۲۸۵ شمسی = ۱۵ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

دورتادور مسجد جمعه را سر باز گذاشتند و ورود بمسجد بکلی ممنوع شد و تقریباً علماء را محاصره کردند و سپهدار آمد بعضی وعده‌ها داد مبنی بر انجام مقاصد ولی قبول نشد و امنیت داده شد بروند.

دوشنبه ۲۳ جمادی الاول ۱۳۲۴ قمری = ۲۵ تیرماه ۱۲۸۵ شمسی = ۱۶ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

اذان صبح علماء سابق الذکر از شهر خارج شده بطرف حضرت عبدالعظیم رفتند که از آنجا بطرف کربلا بروند - شیخ فضل الله و آقاسید ریحان الله هم ملحق شدند.

دوشنبه ۲۳ جمادی الاول ۱۲۲۴ قمری = ۲۵ تیرماه ۱۲۸۵ شمسی =
۱۶ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

نان از منی سی شاهی، هشت عباسی (سی و دو شاهی) شد.

چهارشنبه ۲۵ جمادی الاول ۱۲۲۴ قمری = ۲۷ تیرماه ۱۲۸۵ شمسی =
۱۸ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

شیخ الدوله قوچانی را بواسطه ارتباط با علماء بسختی حبس کردند. نان منی هفت عباسی (۲۸ شاهی) شد.

پنجشنبه ۲۶ جمادی الاول ۱۲۲۴ قمری = ۲۸ تیرماه ۱۲۸۵ شمسی =
۱۹ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

گوشت چارکی ۲۲ شاهی شد.

شب جمعه ۲۷ جمادی الاول ۱۲۲۴ قمری = ۲۹ تیرماه ۱۲۸۵ شمسی =
۲۰ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

چون رفته رفته اتابک اعظم خیال تنبیه مردمانی را که همراهی با علماء دارند داشت از آنجا که هم کسبه و تجار هستند لذا شب جمعه ۲۷ جمادی الاول جمعی از کسبه و تجار و طلبه در سفارت انگلیس رفته در امان بودند و اجزاء سفارت پذیرائی کامل کرده و پوشهای متعدد برای آنها زده شده است.

یکشنبه ۲۹ جمادی الاول ۱۲۲۴ قمری = ۳۱ تیرماه ۱۲۸۵ شمسی = ۲۲
ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

اواخر جمادی الاول اهالی تبریز هم شروع باغتشاش کردند اول توپخانه قورخانه و سر بازارخانه را محاصره کردند و بعد دور ولیعهد را گرفتند و خونریزی تبریز بیش از ششصد نفر شد تا بعدا بچه شود.

سه شنبه ۲ جمادی الثانی ۱۲۲۴ قمری = ۲ مردادماه ۱۲۸۵ شمسی =
۲۳ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

تمام تجار و کسبه بازار بزرگ داکین را بسته در سفارت انگلیس مجتمع شدند .

پنجشنبه ۳ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۴ مردادماه ۱۲۸۵ شمسی = ۲۶ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

غیراز بازار پامناز و سرچشمه ، سایر دکاکین شهر بسته و کسبه در سفارت جمع شدند تا یکشنبه هفتم جمادی الثانی تقریباً تمام اصناف غیراز نانوا و قصاب و بنال در سفارت جمع شدند، حتی کوره پز و دلاک و توتون فروش و تخمیناً عدد آنها به بیست و یک هزار نفر رسیده (۲۱۰۰۰) و گفتگوی دولت مشروطه را میکنند.

یکشنبه هفتم جمادی الثانی ۱۳۲۴ = ۷ مرداد ماه ۱۲۸۵ شمسی = ۲۹ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

عصر یکشنبه عبدالمجید میرزا عین الدوله اتابک اعظم معزول شد. طول مدت زمامداری او سه سال و چند روز کم * منیرالدوله وزیر امور خارجه (میرزا نصرالله خان وزیر اعظم) (رئیس الوزراء) شد.

دوشنبه ۸ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۸ مردادماه ۱۲۸۵ شمسی = ۳۰ ژوئیه ۱۹۰۶ میلادی .

عبدالملك را فرستادند بقم جهت آوردن علما.

چهارشنبه ۱۰ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۱۰ مرداد ۱۲۸۵ شمسی = اول اوت ۱۹۰۶ میلادی .

مشیرالدوله رئیس الوزراء ملقب بصدراعظم شد عین الدوله اتابک سابق خدمت شاه آمده مرخصی بگیرد برود پشت کوه شاه اظهار لطف کرده انگشتر زمردی داده مرخصش کرده و رفت.

شنبه ۱۳ جمادالثانی ۱۳۲۴ قمری = ۱۳ مرداد ۱۲۸۵ شمسی = ۴ اوت ۱۹۰۶ میلادی .

شب عید تولد شاه بازارها بسته بود ولی خیابان لاله زار و درخانه مخبرالدوله و میدان توپخانه دولت چراغان کرده و تجار نیز در سفارت انگلیس و جلو سفارت را چراغان کردند.

یکشنبه ۱۴ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ شمسی = ۵ اوت ۱۹۰۶ میلادی .

عید مولود شاهنشاه ۱۲۶۹ قمری دستخط افتتاح مجلس شورای داده شد.

* در تاریخ سه شنبه ۲۲ جمادی اول ۱۳۲۱ قمری مطابق ۲۸ شهریور ۱۲۸۲ شمسی =

۱۵ سپتامبر ۱۹۰۳ میلادی غزل میرزا علی اصغر خان اتابک اعظم - عجلتاً چهار وزیر انتخاب شده مشیرالدوله مشیرالسلطنه و عین الدوله و یکنفر دیگر - عین الدوله که سابقاً حکومت تهران را داشت الحال وزیر داخله شد و در تاریخ ۵ ذیقعدة همان سال وزیر اعظم شد و بجهت مروراید صدارت را پوشید

جمعه ۱۹ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۱۹ مرداد ۱۲۸۵ شمسی = ۱۰ اوت ۱۹۰۶ میلادی.

شب جمعه ۱۹ جمادی الثانی دستخط افتتاح مجلس شورای ملی و مجلس عدلیه را مشیرالملك (میرزا حسن خان پیرنیا مشیرالدوله دوم) آورده. مجتبعین سفارت در کمال بشاشت قرائت نموده متدرجاً در خیال حرکت از سفارت هستند.

شنبه ۲۰ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۲۰ مرداد ۱۲۸۵ شمسی = ۱۱ اوت ۱۹۰۶ میلادی.

در سفارت بیش از پانصد ششصد نفر نماینده دیگر باقی نمانده است.

چهارشنبه ۲۴ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۲۴ مرداد ۱۲۸۵ شمسی = ۱۵ اوت ۱۹۰۶ میلادی.

ورود علماء از قم در کمال جلال و تشخص - در حضرت عبدالعظیم جار کشیدند تا مجلس منعقد شود دید و بازدید نکنند - شهر را آئین بستند و چراغان مفصلی کردند.

شنبه ۲۷ جمادی الثانی ۱۳۲۴ قمری = ۲۷ مرداد ۱۲۸۵ شمسی = ۱۸ اوت ۱۹۰۶ میلادی.

مجلسی از علماء و تجار و صدراعظم و غیره منعقد شد و خطابه خواندند (در اطاق نظام) علماء مخلوق را بکلی از سفارت در آوردند و خوردشان بخدمت شاه رفتند.

پنجشنبه ۳۰ رجب المرجب ۱۳۲۴ قمری = ۸ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۳۰ اوت ۱۹۰۶ میلادی.

عجالتاً قصابها را آزاد کرده اند و آنها هم گوشت را بقیمت مختلف میفروشند چارک ۲۲ شاهی - یققران - نهصد دینار (۱۸ شاهی).

دوشنبه ۱۳ رجب المرجب ۱۳۲۴ قمری = ۱۲ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۳ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی

عین الدوله از پشت کوه برگشت خیلی مجلل. عجالتاً در مبارک آباد در ملک خودش مقیم است آزادانه.

سه شنبه ۱۴ رجب المرجب ۱۳۲۴ قمری = ۱۳ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۴ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.

شاه آقا سید عبدالله را خواستند ایشان تنها رفتند شمیران چون این مطلب مخالف با اتحاد و اتفاق بود سبب تکرار ملت از آقا سید عبدالله شد. حضوراً و غیباً و کتباً بنای بدگویی را گذاشتند و تازید کرده اند که تو را خواهیم کشت.

چهارشنبه ۱۵ رجب المرجب ۱۳۲۴ قمری = ۱۴ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۵ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.

در این مدت پانزده روزه سه‌چهار مرتبه مجلس کردند و تماماً گفتگوی نظامنامه منتخبین بوده. از طرف دولت و ملت نظامنامه نوشته مشغول حک و اصلاح آنها هستند تا بعد سه شود.

یادداشت راجع به نیمه دوم ماه رجب ۱۳۲۴ - حضرات دولتی ما بهیچوجه راضی بامضای نظامنامه و انعقاد مجلس شورای ملی نیستند و ملتی‌ها هم عیناً بطور سستی ایستادگی دارند. چون تکاهل و تسامح در امضاء شده چند نفر بطور وکالت رفتند بسفارت انگلیس و امیربهادر و سپهدار هم رفتند به اردو که از قشون قول نظامی گرفته حضرات را محاصره نموده بدال نمایند. تمام قشون قول ندادند مگر عده قلیلی چون مأیوس شدند شاه امضاء کرد. از طرف دیگر، علماء نجف را وادار کرده‌اند که بنویسند این چنین مجلس بدعت در دین است. از طرف دیگر مشیرالملک و مؤتمن‌الملک پسران صدراعظم و محتشم‌السلطنه را مأمور کردند بروند (تقریباً انخراج از تهران) چون آنها را محرک صدراعظم میدانند.

پنجشنبه ۱۶ رجب المرجب ۱۳۲۴ قمری = ۱۵ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۶ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.

بنا بود امروز نظامنامه منتخبین امضاء شده بیاورند تعلل شده. امیربهادر نظامنامه را پاره کرده. بواسطه این تعلل و نزدیک شدن عین‌الدوله اتابک سبب هیجان و شورش مات شده از مجلس متغیرانه بیرون رفتند تا چه شود. اول شب سی نفر رفتند بسفارت انگلیس.

جمعه ۱۷ رجب المرجب ۱۳۲۴ قمری = ۱۶ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۷ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.
عین‌الدوله اتابک روانه بخراسان شد قهراً.

دوشنبه ۲۰ رجب ۱۳۲۴ قمری = ۱۹ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۱۰ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.
نظامنامه سابق را بدخواه ملت، شاه امضاء کرده دادند.

چهارشنبه ۲۲ رجب ۱۳۲۴ قمری = ۲۱ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۱۲ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی
علا السلطنه وزیر امور خارجه شد.

دو شنبه ۲۷ رجب ۱۳۲۴ قمری = ۲۶ شهریور ۱۲۸۵ شمسی = ۱۷ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.

از امروز شروع با انتخاب کردن و قرعه کشیدن و سایر تکالیف تهیه مجلس ملت شدند.

پنجشنبه اول شعبان المعظم ۱۳۲۴ قمری = ۲۹ شهریور ماه ۱۲۸۵ شمسی =
۲۰ سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.

چند نفر به قصد کشتن عین الدوله شب رفتند منزلش هرچه جستجو کردند نیافتند. قراول
ممانعت کرده او را کشتند.

یکشنبه چهارم شعبان ۱۳۲۴ قمری = ۱ مهر ماه ۱۲۸۵ شمسی = ۲۳
سپتامبر ۱۹۰۶ میلادی.

اعلانی در خصوص آزادی بارها از جانب دولت صادر شد که در هر نقطه که بخواهند
مختار بخريد و فروش هستند بدون مالیات سابقه.

پنجشنبه هشتم ۱۳۲۴ قمری = ۵ مهر ماه ۱۲۸۵ شمسی = ۲۷ سپتامبر
۱۹۰۶ میلادی.

چون شرکاء کمپانی عمومی از ملک التجار رنجیده اند خیال تفریق حساب دارند، چندین
در گفتگو هستند صدراعظم در مجلس به ملک التجار بدگفت.

چهارشنبه ۱۴ شعبان ۱۳۲۴ قمری = ۱۱ مهر ماه ۱۲۸۵ شمسی = اکتبر
۱۹۰۶ میلادی.

عزل نیرالدوله از حکومت تهران و نصب وزیر مخصوص.

شنبه ۱۷ شعبان ۱۳۲۴ قمری = ۱۴ مهر ماه ۱۲۸۵ شمسی = اکتبر
۱۹۰۶ میلادی.

سلام انعام مجلس شورای ملی - اعلیحضرت مظفرالدین شاه به تخت مرمر جلوس کرد
علماء و وزراء و ارکان دولت و شاهزادگان قاچار و وزراء مختار حاضر شدند شلیک شد و خطابه
شروع کردند.